

Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України. 2018. № 3. С. 45–52.

2. Мокряк М. О. Вплив засобів масової інформації на формування суспільної думки, ставлення до закону та злочинність. *Право і суспільство*. 2016. № 6. ч. 2. С. 150–154.

3. The Bellingcat Investigation Team. The GRU Globetrotters: Mission London / The Bellingcat Investigation Team. *Bellingcat*. 28 June 2019. URL: <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2019/06/28/the-gru-globetrotters-mission-london/>

4. The Bellingcat Investigation Team. Russia's Clandestine Chemical Weapons Programme and the GRU's Unit 29155 / The Bellingcat Investigation Team. *Bellingcat*. 23 October 2020. URL: <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2020/10/23/russias-clandestine-chemical-weapons-programme-and-the-grus-unit-29155/>

5. Увага, розшук: правоохоронці просять допомогти знайти злочинців на Тернопільщині (відео). *Терен. Тернопільські новини*. 10 груд. 2021. URL: https://teren.in.ua/news/pravoohorontsi-prosyat-dopomogty-znajty-zlochynstiv-na-ternopilshhyni-video_381747.html

6. «В ОДУВС обговорили питання взаємодії ЗМІ та територіальних органів Національної поліції із запобігання та протидії домашньому насильству» : Міністерство внутрішніх справ України. 01 груд. 2021. URL: <https://mvs.gov.ua/press-center/news/v-oduvs-obgovorili-pitannya-vzajemodiyi-zmi-ta-teritorialnix-organiv-nacionalnoyi-policiyi-iz-zapobigannya-ta-protidiyi-domasnyomu-nasilstvu>

Танчик Каміла Анатоліївна,

аспірант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Розслідування кримінальних правопорушень складний процес, який передбачає збирання, дослідження та використанні доказів для встановлення (істини у провадженні) обставин. Вказаний процес завжди передбачає комунікацію. В аспекті розслідування слідчий взаємодіє з широким колом суб'єктів, які визначені кримінальним процесуальним законодавством, а також з

іншими юридичними та фізичними особами. Органами досудового розслідування напрацьована значна практика щодо взаємодії із засобами масової інформації, яка реалізується в певних напрямках, таких як: розшуку осіб, які переховуються від органів кримінального переслідування, розшуку осіб, які зникли безвісти, встановлення свідків та очевидців кримінальних правопорушень та інших осіб, котрим може бути відома будь-яка інформація.

В умовах воєнного стану розслідування кримінального правопорушення розпочато за матеріалами, які були оприлюднені у ЗМІ чи інших медіа, що, нині, стає звичною практикою щодо кримінального переслідування осіб, котрі вчинили кримінальні правопорушення на тимчасово непідконтрольній Україні території та інші. Безпрецедентний обсяг цих діянь, а також обмежений доступ до тимчасово окупованих територій та зон активних бойових дій, створюють значні перешкоди для традиційних методів збору доказів та проведення слідчих (розшукових) дій. У цих виняткових обставинах критично важливого значення набувають матеріали, що поширюються у медіа, журналістські розслідування, які відіграють ключову роль. Фотографії, відеозаписи, та свідчення очевидців, опубліковані у соціальних мережах та засобах масової інформації, стали потужним інструментом для фіксації злочинів у режимі реального часу.

Варто зазначити, що досудове розслідування, яке розпочато за матеріалами оприлюдненими медіа має відповідати чітко встановленим вимогам, а саме ст. 214 КПК України та Положенню про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування і ведення. [3]. У межах аналізу такої слідчої ситуації, слушно навести конкретний приклад: журналісти оприлюднили факти (фото, свідчення, витяги з щоденника), після чого слідчі Національної поліції повідомили, що в квітні 2022 року за матеріалами ЗМІ було відкрито провадження за фактом викрадення Вакуленка під час окупації Ізюмського району; згодом його останки були ідентифіковані. Останній допис на своїй сторінці у Facebook письменник і волонтер Володимир Вакуленко з села Капитолівка, що під Ізюмом на Харківщині, зробив 3 березня 2022 року. Російські військові 24 березня забрали Володимира з рідного дому... Але лише 10 квітня 2022 року з'явилася інформація про викрадення окупантами на Ізюмщині дитячого письменника Володимира Вакуленка. І лише після деокупації Ізюма люди, які брали участь у похованні жертв російських окупантів, повідомили, що 12 травня до

них звернулися військовослужбовці РФ зі вказівкою поховати тіло чоловіка, якого виявили неподалік села Капитолівка [4].

Аналіз джерел говорить про те, що кількість випадків кримінальних проваджень за матеріалами, котрі оприлюднені у різних типах медіа після початку повномасштабного вторгнення стрімко зростає у зв'язку з декількох причин, зокрема відсутності фізичного доступу до окремих населених пунктів, де залишилась проживати значна частина населення. Що ж можна розуміти під «різні типи медіа»? Це як повідомлення через соціальні мережі, різного типу телеграм-каналів, інформація, оприлюднена на інших медіа-ресурсах, а також інформація оприлюднена у офіційних засобах масової інформації.

Можна вбачати, що при ефективній та конструктивній взаємодії органів досудового розслідування з відповідними медіа та після проведення проведення першочергових слідчих (розшукових) дій, відповідний медіа матеріал може стати джерелом постійного отримання додаткової інформації [5]. Щодо ідентифікації окремих осіб, котрі зображені у відповідному матеріалі, але не встановлені органом досудового розслідування, як приклад: двох російських військових злочинців, причетних до вбивства українських військовополонених у Донецькій області: «Не залишайте нікого живим», «безголови» впалих українські герої і «версіть відрубані голови на кілки і виставте їх, як паркани, де були українські прапори» – це були накази командирів російських підрозділів, які ходять під псевдонімом Юстас і Сбер у 2024 році під час штурму села Старомайорське. Крім того, представники так званої «другої армії світу» доручили своїм військам пограбувати полеглих, забрати свої гроші та золото та зірвати їх бойові ідентифікаційні патчі» [6]. Конкретизації відповідних локацій та зв'язку особи із відповідними локаціями, прикладом може бути документування колабораційної діяльності у формі участі в організації так званих «референдумів», де працівниками правоохоронних органів встановлювалась особа, яка приймала участь у цій діяльності – локація, де особа вчиняла конкретні дії – зв'язок особи з локацією. А також отримання інформації щодо реального місця перебування підозрюваного, оскільки значна кількість інформації передається особами, які з різних причин не покинули тимчасово окуповані території та володіють відповідною інформацією.

Варто звернути увагу, щодо створення та функціонування окремих медіа-платформ, які дозволяють працівникам поліції формувати власні ресурси для комунікації з громадянами та

отримання необхідної інформації. Так, поліцією створений бот в месенджері Telegram, куди можна повідомити про підозрілі мітки та пересування ворога. Можна повідомити про підозрілі мітки, залишені диверсантами і їхніми пособниками на дорогах та інших об'єктах інфраструктури. Також до бота громадяни можуть передавати інформацію щодо переміщення ворогів, їхньої техніки та цілевказників [7].

Підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що використання медіа під час розслідування кримінальних правопорушень набуває нового динамічного розвитку, що зумовлено процесом діджиталізації. У практиці роботи правоохоронних органів формується тенденція кримінальних проваджень за матеріалами медіа, зокрема щодо злочинів вчинених на тимчасово окупованих територіях. Вбачається декілька функцій, які відіграє медіа у розслідуванні: інформаційна (повідомлення про факти суспільно небезпечного діяння, розшук злочинців та зниклих безвісти), комунікаційна (ефективна взаємодія щодо публікацій фото чи іншого матеріалу), аналітична (виявлення нових фактів, які раніше використовувались при розслідуванні) та профілактична (висвітлення профілактики злочинної діяльності).

Список використаних джерел

1. Конституція України *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про медіа» від 13.12.2022 № 2849-IX. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. № 4651-VI. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. В рідному селі на Харківщині вшанували закатованого росіянина письменника. URL: <https://gx.net.ua/v-ridnomu-seli-na-harkivshhyni-vshanuvaly-zakatovanogo-rosiyanamy-pysmennyka-foto-video/>
5. Цехан Д. М., Мурашко А. С. Використання соціальних медіа для вирішення окремих ідентифікаційних завдань під час виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних із державною зрадою. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №2. С. 481–48. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/119>

6. Служба безпеки України та Донецька обласна прокуратура виявили та зібрали докази проти ще двох російських військових злочинців, причетних до вбивства українських військовополонених у Донецькій області. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/04/30/7509903/>

7. Поліція створила бот в месенджері Telegram, куди можна повідомити про підозрілі мітки та пересування ворога. URL: <https://npu.gov.ua/news/politsiya-stvorila-bot-v-mesendzheri-telegram-kudi-mozhna-povidomiti-pro-pidozrili-mitki-ta-peresuvannya-voroga>

8. Метелев О. М. Цифрові докази у кримінальному процесі: видова характеристика. *Вісник кримінального судочинства*. 2023. №1. С. 42–53. DOI : <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.1-2/42-53>

Тишиш Анастасія Володимирівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту права та
психології Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Семенов Віктор Васильович,
доцент кафедри криміналістики
навчально-наукового інституту права та
психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану особливого значення набуває забезпечення військової дисципліни та правопорядку у Збройних Силах України. З огляду на це, дослідження криміналістичної характеристики злочинів проти військової служби є вкрай актуальним, адже ефективне реагування на такі правопорушення безпосередньо впливає на боєздатність армії та стабільність у військових підрозділах.

Злочини проти встановленого порядку несення військової служби становлять особливу групу кримінальних правопорушень, що посягають на дисципліну, підпорядкованість і організованість